

การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก*

Development of the Leadership Capacity of Sangha Administrators for Monastic Governance in Mueang District, Nakhon Nayok Province

¹พระมหาวีรัตน์ วรปญโญ และ พระมหาธงชัย สุนทรจาโร

¹Phramaha Wirat Vorapañño and Phramaha Thogchai Sundaracaro

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus, Thailand.

¹Corresponding's Author Email: neung1976@gmail.com



บทคัดย่อ

บทความวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับ 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.806 กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน จำนวน 228 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการปฏิบัติของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90, S.D.=0.32$) 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิก่อนศึกษานักธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ 3. แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการปกครอง รักษาพระธรรมวินัยในคณะสงฆ์และรักษาความสามัคคี ด้านการศึกษา มีการปรับหลักสูตร พัฒนาครูและใช้เทคโนโลยีในการสอน ด้านการเผยแผ่ มีการเทศน์และอบรมศีลธรรม จัดกิจกรรมทางศาสนา ด้านสาธารณูปการ มีการดูแลวัดและเสนาสนะ จัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ มีการมอบทุนให้เยาวชนที่ขาดแคลนและจัดการศึกษาโดยตรง ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์มีการช่วยเหลือสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

คำสำคัญ: การส่งเสริม; การบริหารจัดการ; กิจการคณะสงฆ์

Abstract

This research aimed to 1. Study the level 2. Study the relationship 3. To present the guidelines for promoting the role of the Sangha in the administration of the Sangha in Mueang District, Nakhon Nayok Province. The research methodology was a mixed-method quantitative research with a reliability of 0.806 for the sample group of 228 people. Data were analyzed using a social science software package using statistics, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing using t-test, F-test, and one-way analysis of variance. Qualitative research was conducted by interviewing 9 key informants using descriptive content analysis techniques.

The research results found that 1. The level of monks' practice towards the role of the Sangha chief in the administration of the Sangha in Mueang District, Nakhon Nayok Province, as a whole, was at a high level ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.32). 2. The results of comparing the opinions of monks with different personal factors such as age, years of ordination, general education, and Dharma education, had no different opinions, so the research hypothesis was rejected. 3. Guidelines for promoting the role of the Sangha chief in the administration of the Sangha in Mueang District, Nakhon Nayok Province In terms of administration, maintaining the Dharma and discipline in the Sangha and maintaining unity In terms of education, there is an adjustment of the curriculum, teacher development, and use of technology in teaching In terms of propagation, there is a sermon and moral training, organizing religious activities In terms of public utilities, there is care for temples and residences, managing Buddhist property In terms of educational welfare, there is a granting of scholarships to underprivileged youth and direct education management In terms of public welfare, monks help society through various activities.

Keywords: Promotion; Management; Sangha Affairs

บทนำ

ในสมัยพุทธกาล การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้ามีลักษณะเป็นประชาธิปไตย โดยเน้นให้พระสงฆ์ปกครองและดูแลกันเอง ซึ่งระบบนี้ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกัน การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์เพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกไทยก็เป็นไปตามมติของมหาเถรสมาคม ที่กำหนดให้มีการบริหารงาน 6 ด้าน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสอดคล้องกับหลักการบริหาร ปัจจุบัน การบริหารงานคณะสงฆ์ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา ระบบการบริหารที่ดีต้องอาศัยรูปแบบและวิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการแบ่งงาน

และกระจายอำนาจให้ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความสามารถของตน พระสังฆาธิการ โดยเฉพาะเจ้าอาวาส มีบทบาทสำคัญในการบริหารวัดและดูแลพระสงฆ์ภายในวัด รวมถึงอาคารสถานที่ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเจริญของพระพุทธศาสนาและความผาสุกของประชาชน ซึ่งต้องสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการปรับตัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ หากองค์กรไม่ยอมเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดปัญหา (กรมการศาสนา, 2542)

การบริหารในพระพุทธศาสนามีรากฐานมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ในวันอาสาฬหบูชา ซึ่งนับเป็นจุดกำเนิดของพระสังฆรัตนะ พระองค์ทรงบริหารพระสงฆ์ด้วยวิธีการที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยรูปแบบการบริหารที่ดีจะส่งผลให้พระพุทธศาสนานั้นคงเจริญรุ่งเรือง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีรูปแบบการจัดการที่ชัดเจน แบ่งงานตามความสามารถของพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมปรับปรุงงานทุกด้าน เนื่องจากปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ได้รับอิทธิพลจากอำนาจรัฐและจารีตประเพณี การบริหารวัดตามหลักพุทธวิธีแบ่งได้เป็น 2 แนวทางหลัก คือ อะลังกาตุง (การทำด้วยตนเอง) และอะลังวิธาตุง (การจัดให้ผู้อื่นทำ) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารสมัยใหม่ที่เน้นการมอบหมายงาน ในยุคนิวนอร์มัลนี้ การบริหารวัดจำเป็นต้องประยุกต์ใช้หลักธรรมควบคู่กับศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะบทบาทของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายกที่ต้องนำหลักธรรมมาพัฒนาวัดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ และรักษาสมดุศลสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การบริหารแนวพุทธเป็นการผสมผสานระหว่างจริยธรรมทางศาสนา (พระครูนิวริฐธรรมานุศาสน์, 2564)

การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา หากมีระบบการบริหารจัดการที่ดี โดยต้องอาศัยรูปแบบ วิธีการจัดการ และแนวคิดที่ชัดเจน รวมถึงการแบ่งงานมอบอำนาจ และกระจายงานให้ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปัญหาสำคัญที่ไม่อาจปฏิเสธได้คือการที่พระสงฆ์ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารที่ถูกต้อง ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารจัดการทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อสถานะของวัดและบุคลากรทางพระพุทธศาสนา การบริหารงานพระภิกษุสามเณรจำนวนมากไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย เนื่องจากผู้บริหารคณะสงฆ์บางส่วนขาดความเข้าใจในอำนาจหน้าที่และบทบาทตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายอาญา ส่วนด้านการบริหารภายในวัดก็ไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ทำให้ทั้งสองกลุ่มขาดความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้อง นำไปสู่การปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนจากกรอบอันดีงามของพระพุทธศาสนา และส่งผลให้ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพทางการบริหารแม้คณะสงฆ์ส่วนใหญ่จะมีทุนทรัพย์เพียงพอ แต่ก็ยังไม่มี การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นิสิตนักศึกษา และเยาวชนอย่างทั่วถึง ทำให้หลายคนขาดโอกาสทางการศึกษาและเกิดความท้อแท้ในที่สุด ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ขาดทิศทางที่ชัดเจน แต่ละวัดดำเนินการอย่างไม่เป็นระบบและขาดเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้การเผยแผ่ขาดประสิทธิภาพ ส่วนงานสาธารณสงเคราะห์ระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน และชุมชนก็ยังขาดการบริหารจัดการที่มีสัมพันธภาพและสมดุศล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550)

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองนครนายกที่มีวัดทั้งสิ้น 81 วัด 1 ที่พักสงฆ์ โดยทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ให้มีประสิทธิภาพในการบริหารและเป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการปรับปรุงแก้ไข และเป็นยุทธศาสตร์แนวทางการบริหารสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกัน
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 525 รูป (สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอเมือง จำนวน 228 รูป

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{525}{1 + 525(0.05)^2}$$

$$n = 227.27$$

$$n = 228$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 228 คน

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 คน ได้ผลการหาค่า IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.806

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณี

ตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) (สิน พันธ์ุพิณิจ, 2557)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 9 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอหนังสือจาก ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ ทำการถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกโดยภาพรวม

(n=228)

การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการปกครอง	3.95	0.39	มาก
2. ด้านการศาสนศึกษา	3.88	0.37	มาก
3. ด้านการเผยแผ่	3.92	0.38	มาก
4. ด้านการสาธารณูปการ	3.95	0.41	มาก
5. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	4.00	0.48	มาก
6. ด้านการสาธารณสงฆ์สงเคราะห์	3.72	0.42	มาก
โดยภาพรวม	3.90	0.32	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีระดับการปฏิบัติต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90, S.D.=0.32$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		t	F	Sig.
	ยอมรับ	ปฏิเสธ			
สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก แตกต่างกัน	✓		-	1.747	0.158
สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ ที่มีพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก แตกต่างกัน		✓		0.235	0.872

สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		t	F	Sig.
	ยอมรับ	ปฏิเสธ			
สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ ที่มีการศึกษาชั้น สามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ พัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการ ปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัด นครนายก แตกต่างกัน	✓			1.239	0.297
สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ ที่มีการศึกษา นักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ พัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการ ปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัด นครนายก แตกต่างกัน	✓			0.671	0.571

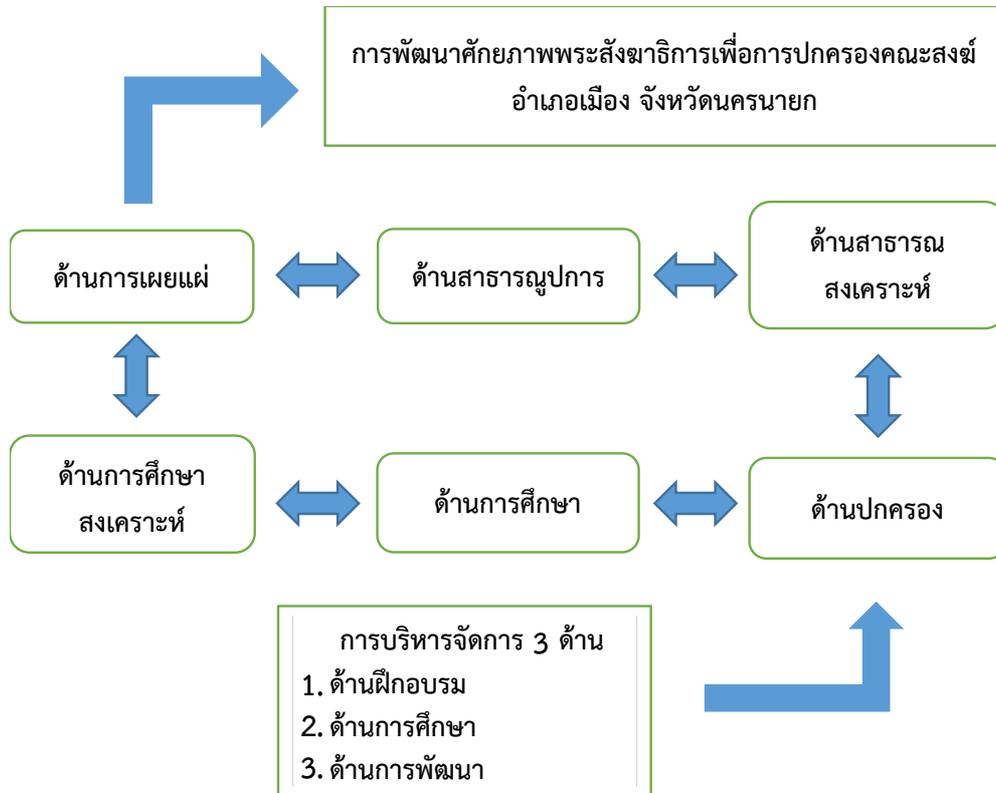
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 3

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการปกครอง รักษาพระธรรมวินัยในคณะสงฆ์และรักษาความสามัคคี ด้านการศึกษา มีการปรับหลักสูตร พัฒนาครูและใช้เทคโนโลยีในการสอน ด้านการเผยแผ่ มีการเทศน์และอบรมศีลธรรม จัดกิจกรรมทางศาสนา ด้านสาธารณูปการ มีการดูแลวัดและเสนาสนะ จัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ มีการมอบทุนให้เยาวชนที่ขาดแคลนและจัดการศึกษาโดยตรง ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์มีการช่วยเหลือสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่



แผนภาพ : องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก” สามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านฝึกอบรม ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนา + การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงฆ์เคราะห์ = แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการปฏิบัติต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90, S.D.=0.32$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพวสุภโฆ (โทตา) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตาม

หลักสังคหวัตถุธรรม ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$, $S.D.=0.801$) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์ธีรพล อคคปัญโญ (วิริยะกิจสุนทร) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธแก่เด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธแก่เด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, $S.D.=0.498$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประกอบ โชติปัญโญ (จ้อยเย็น) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ไม่พบความแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรรมมลเมธกตปัญโญ (ไคว้ตระกูล) (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา และวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหาร กิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการปกครอง รักษาพระธรรมวินัยในคณะสงฆ์และรักษาความสามัคคี ด้านการศึกษา มีการปรับหลักสูตร พัฒนาครูและใช้เทคโนโลยีในการสอน ด้านการเผยแผ่ มีการเทศน์และอบรมศีลธรรม จัดกิจกรรมทางศาสนา ด้านสาธารณูปการ มีการดูแลวัดและเสนาสนะ จัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการมอบทุนให้เยาวชนที่ขาดแคลนและจัดการศึกษาโดยตรง ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์มีการช่วยเหลือสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบูล) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปกครอง แต่ละวัดควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบ เดียวกัน เมื่อมีการกระทำผิด ต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยปราศจากอคติ เจ้าอาวาสต้องเอาใจ ใส่ดูแลพระภิกษุสามเณรอย่างใกล้ชิดมากกว่านี้ การบริหารงานของเจ้าอาวาสควรมีการกระจาย อำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิ์กล้า) (2567) ได้ศึกษาวิจัย

เรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกจังหวัดเพชรบุรีทั้ง 6 ตำบล 2. การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกจังหวัดเพชรบุรีที่มีตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน 3. พระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การกระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทำงานอย่างเป็นรูปธรรม มีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของ บุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจารีวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ในด้านการปกครอง ควรเน้นการบริหารงานอย่างโปร่งใส ลดความขัดแย้งและป้องกันการใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสม
- 2) สำหรับการจัดการศึกษาทางศาสนา ควรปรับหลักสูตรให้ทันสมัยและนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน
- 3) ด้านการสนับสนุนการศึกษา ควรให้ความช่วยเหลือแก่พระสงฆ์ สามเณร และเยาวชนที่ขาดแคลน เพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสม
- 4) ในส่วนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรขยายบทบาทผ่านช่องทางออนไลน์และสื่อสมัยใหม่ให้มากขึ้น
- 5) ด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค ควรมีแผนพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ใช้พื้นที่วัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ปลอดภัยและน่าอยู่
- 6) สำหรับงานสาธารณสงเคราะห์ ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในกรณีต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

References

- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ชาย สัญญาวิวัฒน์, สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *การบริหารจัดการแนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระเทวา สุภเทโว (โศดา). (2564). การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรม ของคณะสงฆ์
อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้ว. *สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูนิวริฐธรรมานุศาสน์ และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระ
ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 1-12.
- พระครูวินัยธรกมลเมธ กตปุญโญ (ไคว้ตระกูล). (2567). การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของ
พระพุทธศาสนา . *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุนทรวัชรกิจ (ฤทธิกล้า). (2567). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด
เพชรบุรี. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประกอบ โชติปัญญา (จ้อยเย็น). (2563). การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการ
ปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. *สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชปริยัติโมลี (ไพบุลย์ วิบูล). (2554). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะ
สงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี. *วิทยานิพนธ์นี้พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์ธีรพล อคคปัญญา (วิริยะกิจสุนทร). (2564). การเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยพุทธแก่เด็กและ
เยาวชนของพระสงฆ์ ตำบลเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. *สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร*
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง. (12 สิงหาคม 2566). *สถิติข้อมูลพระสังฆาธิการ*. นครนายก:
สำนักงานกองงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง. เข้าถึงได้จาก [https://stat.bora.dopa.go.th/stat/
statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData](https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData)
- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จูนพับลิสซิ่ง จำกัด.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Tokyo: Aoyama Gakuin University.